

**PERSPECTIVA DE FUTUR:
ELS REPTES DE L'OBSERVATORI
EN EL NOU ESCENARI DE LA
DIRECTIVA MARC DE L'AIGUA**

ROSER MANEJA^{*,}**

* Observatori de la Tordera

** Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals (ICTA), Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).

MANEJA, R. (2008). «Perspectiva de futur: els reptes de l'Observatori en el nou escenari de la directiva marc de l'aigua». A: BOADA, M., MAYO, S. & MANEJA, R. [Cur.]. *Els sistemes socioecològics de la conca de la Tordera*. Barcelona: Institució Catalana d'Història Natural, p. 205-211. ISBN: 978-84-7283-983-0

Resum

El caràcter de monitoratge i seguiment de L'Observatori implica assumir nous reptes a mitjà i a llarg termini per adaptar-se als criteris establerts per la Directiva Marc de l'Aigua (Directiva 2000/60/CE), a fi de donar resposta als canvis ambientals i socioeconòmics a escala local i regional i a la creixent demanda social. En el nou període, 2006-2008 des de l'Observatori es pretenen assolir quatre grans reptes: donar continuïtat al seguiment de l'estat socioecològic de la conca, consolidar el Sistema d'Informació de la Tordera (SIOT), diversificar i ampliar l'abast territorial del Programa d'Educació i Comunicació Ambiental (PROECA) i crear una figura institucional que doti el projecte de validesa jurídica.

PARAULES CLAU: nous reptes, Directiva Marc de l'Aigua, estat socioecològic, figura institucional

Resumen

El carácter de monitoreo y seguimiento del Observatori implica asumir nuevos retos a medio y largo plazo para adaptarse a los criterios establecidos por la Directiva Marco del Agua (Directiva 2000/60/CE), con el fin de dar respuesta a los cambios ambientales y socioeconómicos a escala local y regional y a la creciente demanda social. En el nuevo período 2006-2008 desde el Observatori se pretenden conseguir cuatro grandes retos: dar continuidad al seguimiento del estado socioecológico de la cuenca, consolidar el Sistema de Información de la Tordera (SIOT), diversificar y ampliar el ámbito territorial del Programa de Educación y Comunicación Ambiental (PROECA) y crear una figura institucional que otorgue al proyecto validez jurídica.

PALABRAS CLAVE: nuevos retos, Directiva Marco del Agua, estado socioecológico, figura institucional

Abstract

In order to carry out with the objectives included in the European Water Framework Directive (2000/60/CE), the monitoring dimension of the Observatori Project has to assume new challenges in a mid and long term with the aim of adapting to environmental and socioeconomics changes in a local and regional scale and the increasing social demand. During the new period 2006-2008, The Observatori Project aims to develop four main objectives: to carry on with the monitoring of the socioecological status of the Tordera River Basin; to consolidate the Information System of The Tordera (called SIOT); to diversify and to extend the geographical spread of The Environmental Education and Communication Program (called PROECA);

and to create an institutional form in order to guarantee a legal status of the Project.

KEYWORDS: new challenges, European Water Framework Directive, socioecological status, institutional form

1. PERÍODE 2006-2008: PERSPECTIVA DE FUTUR

El juny de 2006 se signa l'ampliació del conveni de col·laboració per part de l'Agència Catalana de l'Aigua (en endavant ACA), la Universitat Autònoma de Barcelona per mitjà de l'Institut de Ciència i Tencologia Ambientals (ICTA) i l'Ajuntament de Sant Celoni. La signatura, que coincideix amb la celebració del desè aniversari del projecte, constitueix el punt d'arrencada d'una etapa que té com a objectius principals la implementació de la Directiva Marc de l'Aigua (Directiva 2000/60/CE, en endavant DMA), el desenvolupament dels plans de seguiment i control (PSC) previstos per a l'any 2007, la consolidació de la desena de línies de recerca pròpies de períodes anteriors i la creació d'una figura institucional que permeti el reconeixement jurídic del projecte, el reforçament del vincle amb el territori i un finançament estable.

L'experiència acumulada per l'equip d'investigadors i investigadores de l'Observatori després d'una dècada de treballs de monitoratge i seguiment d'indicadors socioecològics han valgut per consolidar la confiança de l'Administració pública hidràulica de Catalunya en el projecte, que designa l'equip de l'Observatori com el responsable del testatge pilot dels protocols fixats per la DMA a la conca de la Tordera (ACA 2006a, 2006b).

L'Observatori manté un estret lligam amb el context geogràfic on es desenvolupa, i per això la creació d'una seu física en el territori que permeti agilitar les tasques de gestió i millorar la interlocució directa amb les diverses institucions i entitats implicades a nivell regional i local és cada cop més necessària.

La creixent complexitat que caracteritza els problemes ambientals actuals implica la cerca de solucions per mitjà d'un consens en la interfase ciència-política-social. En el nou escenari europeu definit per la DMA, en el qual s'estan creant espais de participació pública dirigits a tots els actors propers al territori i vinculats a les conques hidrogràfiques, l'Observatori ha de jugar un paper clau. En aquest sentit, el projecte, aprofitant el seu bagatge i experiència en la dimensió social, ha d'actuar com a canalitzador i potenciador d'aquests espais, en col·laboració amb l'ACA, per tal de promoure un ampli debat participatiu respecte als punts clau del Pla de gestió de la conca de la Tordera mitjançant la creació dels consells de conca (ACA 2006c). Actualment aquests consells s'estan impulsant des de l'ACA com a proves pilot de participació al riu Ter (Alt i Baix Ter) i al riu Gaià.

2. NOUS REPTES EN L'ESCENARI DE LA DIRECTIVA MARC DE L'AIGUA

L'any 1996, l'Observatori neix amb l'objectiu de convertir-se en un projecte de seguiment de la biodiversitat vinculat a la millora de la qualitat de l'aigua. Tanmateix, amb el pas del temps i per adaptar-se als canvis en la realitat de la conca, al que estableix la DMA i a les demandes socials, l'Observatori es planteja quatre grans reptes a complir en aquest nou període.

2.1. SEGUIMENT DE L'ESTAT SOCIOECOLÒGIC

El nou període està marcat per la continuació dels treballs de monitoratge de les línies biològiques, hidrològiques i socials. El procés d'implementació de la DMA, directiva que defineix una tipologia d'indicadors que es consideren rellevants en relació amb la qualitat ecològica dels sistemes aquàtics, implica una adaptació contínua en els índexs i els paràmetres de seguiment, no tan sols de les línies involucrades en la DMA, sinó també per a la resta de línies de recerca. En aquest sentit, està previst aplicar, entre el 2007 i el 2008, els protocols de la DMA per obtenir valors de l'estat ecològic de les masses d'aigua.

A mitjà i a llarg termini l'Observatori ha de continuar treballant en la integració de dades i de línies per a una comprensió global del patrimoni socioecològic de la conca. Aquest plantejament híbrid és especialment rellevant a l'hora de plantejar la metodologia i els instruments a utilitzar per a dur a terme el Pla de gestió de la conca de la Tordera.

A mitjà termini, s'haurien de replicar la metodologia i l'esforç de mostreig de les línies de seguiment de l'Observatori, tant aquelles incloses en la DMA com la resta, al conjunt de la subconca de la riera de Santa Coloma i a les rieres tributàries del curs principal dels vessants del Montseny i del Montnegre a partir de l'aplicació dels protocols de la DMA i de l'acord amb administracions locals i supralocals de la zona.

Per assegurar la continuïtat dels treballs de seguiment i monitoratge desenvolupats per l'equip de l'Observatori, cal consolidar el plantejament estratègic de formar nous investigadors i investigadores en l'àmbit de les ciències interdisciplinàries.

2.2. SISTEMA D'INFORMACIÓ DE LA TORDERA (SIOT)

La marcada dimensió temporal dels treballs realitzats per l'equip de l'Observatori ha generat el desenvolupament d'un sistema d'informació (Sistema d'informació de la Tordera, SIOT) que permet gestionar de forma eficient i centralitzada la informació derivada de les línies de treball del projecte. El SIOT es concreta en un sistema d'informació geogràfica que integra de forma harmònica les bases de dades i els elements cartogràfics.

Per a aquest nou període, des de l'Observatori es pretén, d'una banda, aprofundir en la millora de les prestacions del SIOT tant a nivell d'anàlisi i integració de les dades com a nivell gràfic, i, de l'altra, integrar prèviament el SIOT amb les bases de dades d'altres projectes de l'àmbit català (ACA i ECOBILL, entre d'altres) per establir posteriorment connexió en la línia del projecte WISE, que preveu la integració i la consolidació d'un banc de dades del seguiment d'aigües continentals a escala europea.

2.3. PROGRAMA D'EDUCACIÓ I COMUNICACIÓ AMBIENTAL

Per fer transcendir els resultats obtinguts en el monitoratge i seguiment de l'estat socioecològic de la Tordera i per promoure els processos d'aprenentatge social, el Programa d'Educació i Comunicació Ambiental (PROECA) de l'Observatori, creat l'any

2004 gràcies a la col·laboració i el suport de la Fundació Territori i Paisatge, pretén augmentar la consciència social sobre la necessitat d'adoptar mesures de gestió que fomentin la conservació dels ecosistemes fluvials.

A mitjà i a llarg termini, es donarà continuïtat al PROECA amb la previsió d'ampliar-lo a tots els municipis de la conca de la Tordera per mitjà de la implementació de dues línies estratègiques enfocades a l'educació ambiental i a la comunicació i difusió del projecte. Amb referència a l'educació ambiental, es pretén donar continuïtat al programa Observa! diversificant l'oferta d'activitats tant en l'àmbit de l'educació formal com en el no-formal. Pel que fa a la comunicació i la difusió dels resultats del projecte, es pretén arribar als diferents àmbits de la societat (públic en general, científicotècnic i polític) per mitjà de l'elaboració de materials de divulgació, d'articles en publicacions científiques, de la participació en esdeveniments científics a diferents nivells (local, nacional i internacional) i de la presència en diversos mitjans de comunicació.

El programa ha de servir per generar mecanismes d'aprenentatge social basats no només en els resultats obtinguts de l'avaluació ambiental integrada, sinó també en el coneixement dels agents socials implicats en els usos i la gestió de l'aigua. Un dels reptes més rellevants a assolir en aquesta nova etapa implica el desenvolupament de processos socials actius i dinàmics que permetin l'assoliment del màxim nivell de participació social, principi recollit a l'article 14 de la DMA.

2.4. INSTITUCIONALITZACIÓ

El projecte de l'Observatori és interinstitucional. Aquest fet l'ha dotat de representativitat i legitimitat a tots els nivells (acadèmic, social i polític) i escales geogràfiques malgrat tenir una dependència financera gairebé total de les entitats de govern. Cal valorar molt positivament com en el transcurs del temps s'ha donat un procés de *bottom-up* (de baix cap a dalt) per part d'algunes institucions locals que s'han afegit al projecte, com l'Ajuntament d'Arbúcies i el d'Hostalric, a més d'altres institucions de caràcter regional com el Consell Comarcal de la Selva.

No obstant això, tenint en compte que es tracta d'un projecte a llarg termini, s'ha d'avançar en la direcció de consolidar una figura institucional pròpia per al projecte que el doti de validesa jurídica i d'autonomia suficient i estable per a tirar endavant els seus treballs. Per afavorir l'assimilació del projecte per part de les entitats locals i regionals vinculades a la gestió de la conca, aquesta figura s'hauria de concretar en una seu física en el territori, en el qual es desenvolupessin les tasques de gestió i gabinet. Una primera proposta consistiria a adequar la casa de Can Bruguera (nucli urbà de la Batllòria) com a seu territorial de l'Observatori, la qual hauria d'esdevenir un dels centres neuràlgics per desenvolupar el PROECA, a més d'un centre de documentació i consulta dels estudis realitzats a la conca.

AGRAÏMENTS

En primer lloc, vull agrair la bona feina feta pels investigadors i investigadores de l'Observatori i el suport rebut de totes aquelles institucions i entitats a nivell local i regi-

onal implicades en el projecte, especialment l'Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals (ICTA) de la Universitat Autònoma de Barcelona, l'Agència Catalana de l'Aigua i l'Ajuntament de Sant Celoni. Per últim, vull agrair especialment a Martí Boada, Xavier Cazorla, Marta Miralles, Laia Capdevila, Marta Rubio, Montse Ventura i Jordi Bartolomé el seu compromís, dedicació i participació activa en el projecte de l'Observatori.

BIBLIOGRAFIA

- ACA (2006a). *BIORI. Protocol d'avaluació de la qualitat biològica dels rius*. Departament de Medi Ambient, Generalitat de Catalunya. Barcelona.
- ACA (2006b). *HIDRI. Protocol d'avaluació de la qualitat hidromorfològica dels rius*. Departament de Medi Ambient. Generalitat de Catalunya. Barcelona.
- ACA (2006c). *Consells de Conca*. [en línia]. <http://mediambient.gencat.net/aca/ca/participacio/espais_participatius/inici.jsp>
- CAZORLA, X. (2005). *Avaluació ambiental integrada i eines socioecològiques per a la planificació hídrica a la conca de la Tordera: més enllà de la Directiva Marc de l'Aigua*. Memòria del treball de recerca. Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals (ICTA). Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).Cerdanyola del Vallès. Document inèdit.